

Per-Arild Strand
per-arild.strand@shell.com

Deres ref.:
Vår ref.: 14/10871-2
Saksbehandler: Hanne Skui
Dato: 19.01.2015

Svar på henvendelse vdr. psykisk helsevernloven

Det vises til e-post av 31. oktober 2014 fra Per-Arild Strand, fagansvarlig lege AS Norske Shell, som er videresendt til Helsedirektoratet den 26. november 2014 fra Fylkesmannen i Rogaland for besvarelse. Videre vises til telefonsamtale mellom Per-Arild Strand og Hanne Skui, her, den 16. januar d.å.

I henvendelsen stilles spørsmål om hvem som har kompetanse til å vedta undersøkelse av en person som oppholder seg offshore, med tanke på etablering av tvungent psykisk helsevern der personen unndrar seg slik undersøkelse, jf. psykisk helsevernloven (phvl.) § 3-1. Videre etterspørres hjemmel for tvungen medisinerings med beroligende midler og for immobilisering av urolig person som kan være til fare for seg selv eller andre, for eksempel ved hjelp av håndjern, tape e.l., under transport.

Det stilles en rekke helsekrav til personer som skal oppholde seg innretninger i petroleumsvirksomheten. Helsedirektoratet antar derfor at situasjoner der det er behov for tvungen legeundersøkelse med sikte på å vurdere tvungent psykisk helsevern, vil være svært sjeldne, men kan forekomme akutt.

LEGEUNDERSØKELSE MED TANKE PÅ ETABLERING AV TVUNGENT PSYKISK HELSEVERN

Dersom en person skal underlegges tvungent psykisk helsevern, må vilkårene og saksbehandlingsreglene i psykisk helsevernloven følges. De sentrale reglene for etablering av psykisk helsevern finnes i phvl. kapittel 3 og psykisk helsevernforskriften.

I denne sammenheng er det særlig phvl. § 3-1 som er relevant. Bestemmelsen stiller krav om at det gjennomføres en legeundersøkelse av vedkommende før tvungent vern kan etableres. Bestemmelsens første og andre ledd lyder:

Tvungent psykisk helsevern kan ikke etableres uten at en lege personlig har undersøkt vedkommende for å bringe på det rene om lovens vilkår for slikt vern er oppfylt. Legen som foretar undersøkelsen, skal gi skriftlig uttalelse.

Foreligger det behov for undersøkelse som nevnt i første ledd, men vedkommende unndrar seg slik undersøkelse, kan kommunelegen etter eget tiltak eller etter begjæring fra annen offentlig myndighet eller fra vedkommendes nærmeste pårørende, vedta at det skal foretas en slik legeundersøkelse. Om nødvendig kan vedkommende avhentes og undersøkes med tvang.

Loven inneholder ingen særskilte krav til legen som skal foreta undersøkelsen – dette kan være fastlege eller legevaktslege, men også lege i privat virksomhet uten offentlig avtale. Undersøkelsen må være personlig. Dersom personen ikke frivillig vil la seg

Helsedirektoratet - Divisjon spesialisthelsetjenester

Avdeling psykisk helsevern og rus
Hanne Skui, tlf.: 24163297

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

undersøke, må det fattes eget vedtak om undersøkelse. Det er kommunelegen som har myndighet til å fatte slikt vedtak. Personen kan ev. også avhentes for undersøkelse med tvang. Politiet har bistandsplikt ved slik avhenting. Det følger av psykisk helsevernloven § 3-6 jf. politiloven § 2 nr. 5, og er nærmere omtalt i rundskriv IS-5/2012 *Helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke – oppgaver og samarbeid*.

Ansvar for helsetjenesten på innretninger i norsk petroleumsvirksomhet offshore er tillagt operatøren selv, jf. forskrift om utføring av aktiviteter i petroleumsvirksomheten (aktivitetsforskriften) § 8. Tjenesten er ikke en del av den kommunale helse- og omsorgstjenesten eller spesialisthelsetjenesten. Tjenestens oppgaver er nedfelt i aktivitetsforskriften § 9. En viktig del av oppgaven er å sikre at person med helsehjelpsbehov som må dekkes av den kommunale helse- og omsorgstjenesten eller spesialisthelsetjenesten, hurtigst mulig kan transporteres dit. Dette omfatter også situasjoner med behov for tvungent psykisk helsevern, som er en del av spesialisthelsetjenesten. Det skal sikres at en lege kan kontaktes til enhver tid og om nødvendig komme til innretningen på kortest mulig varsel, jf. aktivitetsforskriften § 10.

Dersom det unntaksvis er behov for tvungent psykisk helsevern for en person som oppholder seg offshore, kan lege (også lege uten tilknytning til offentlig helsetjeneste) som måtte finne seg om bord foreta undersøkelse av personen med tanke på om tvungent vern bør etableres. Vi antar det i praksis er svært begrensede muligheter for å unndra seg undersøkelse om bord. Dersom vedkommende likevel forsøker det, vil den beste løsningen etter Helsedirektoratets syn være at vedkommende transporteres til land for undersøkelse. Kommunelegen i ilandføringskommunen kan da beslutte tvungen undersøkelse, jf. § 3-1 andre ledd, etter henvendelse fra personell om bord, slik at vedtaket kan være klart når personen kommer til land. Hvis personen også motsetter seg ilandføring, vil det antakelig være mest hensiktsmessig at vedkommende ilandføres med hjemmel i det regelverket som plattformsjefen har for bortvisning av personer som utgjør en sikkerhetsrisiko på installasjonen, ev. med bistand fra politiet etter de avtaler som foreligger for dette. Rogaland politidistrikt har bistandsplikt overfor installasjoner i områdene hhv. sør for 62. breddegrad, Nordmøre og Romsdal mellom 62. og 65. breddegrad, Helgeland mellom 65. og 68. breddegrad og Troms nord for 68. breddegrad, jf. forskrift nr. 1391 av 17. desember 1999.

BRUK AV BEROLIGENDE MEDIKAMENTER OG TVANGSMIDLER UNDER TRANSPORT

Når helsepersonell gir beroligende midler til syk person, er dette å anse som helsehjelp. All helsehjelp skal som utgangspunkt gis med pasientens samtykke. Tvungen helsehjelp kan bare anvendes der det foreligger lovhjemmel eller en nødrettssituasjon. Helsepersonelloven (hpl.) § 7 gir hjemmel for å yte øyeblikkelig hjelp uten pasientens samtykke «når det må antas at hjelpen er påtrengende nødvendig». Bestemmelsen omfatter både somatisk og psykisk helsehjelp.

Helsehjelp kan gis både når det er påtrengende nødvendig av både av hensyn til pasienten eget og av hensyn til andres liv og helse. For eksempel gir bestemmelsen hjemmel for inngrep som akutt kan avhjelpe situasjoner der pasienten på grunn av sin psykiske tilstand er til fare for andre.

Hpl. § 7 gir helsepersonell hjemmel for å gi beroligende midler som er påtrengende nødvendig for å gjennomføre en helikoptertransport av en psykisk syk person fra installasjonen og til land.

Hva gjelder bruk av maktmidler som håndjern eller fysisk tilbakeholdelse, er det som utgangspunkt bare politiet eller andre som er gitt slik myndighet gjennom lov, som har adgang til å benytte seg av dette. For andre er dette som utgangspunkt straffebelagt. Det kan imidlertid oppstå omstendigheter av nødrettslig karakter som nødvendiggjør bruk av slike maktmidler i påvente av at politiet ankommer, for eksempel dersom personen utgjør en fare for seg selv eller andre. Straffeloven § 47 gir enhver, inkludert helsepersonell, straffefrihet dersom det er nødvendig å anvende slike maktmidler helt akutt for å avverge uunngåelig fare. Dette må også gjelde dersom det under en helikoptertransport som ikke gjennomføres av politiet, oppstår en slik faresituasjon.

Som nevnt ovenfor, har politiet en bistandsplikt når det gjelder transport av psykisk syke personer til helsetjenesten, og det er Helsedirektoratets vurdering at politiet, så langt det er mulig, må benyttes der transporten krever at det anvendes tvang eller makt. Dersom dette unntaksvis likevel ikke lar seg gjøre, må transportøren med hjemmel i nødretten kunne ta helt nødvendige forholdsregler for å unngå at den syke personen ikke utgjør en fare for seg selv eller andre under transport.

Vennlig hilsen

Gitte Huus e.f.
avdelingsdirektør

Vårin Hellevik
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:
Fylkesmannen i Rogaland, Morten Hellang